

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 6 ta' Mejju 2025

Numru : 14

Rikors Numru 438/2018/1 MH

Av Rodianne Sciberras bħala mandatarja ta'

PS International LLC (PSI)

v.

IIG Bank (Malta) Ltd (C-48767)

Dan huwa appell tal-attriċi *nomine* minn sentenza tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla, mogħtija nhar it-13 ta' Marzu, 2024 li ċaħdet it-talbiet attriċi kontra l-bank konvenut għall-ħlas ta' fattura dwar merkanzija mibjugħa lill-klijenti tal-bank, wara li kkunsidrat illi fil-pakkett ta' dokumenti marbuta mal-bejgħ ta' merkanzija mibgħuta mill-attriċi lill-bank konvenut ma kienx hemm inkluż *cover letter* bl-istruzzjonijiet lill-bank.

Preliminari.

1. Permezz ta' rikors ġuramentat ippreżentat fit-8 ta' Mejju, 2018 quddiem il-Qorti Ċivili, Prim'Awla, (l-Ewwel Qorti) l-Avukat Rodianne Sciberras (l-attriċi *nomine*), fil-kwalità tagħha ta' mandatarja tas-soċjetà PS International LLC (is-soċjetà attriċi), spjegat x'wassal għal din il-kawża:

“1. ILLI l-esponenti hija mandatarja specjali tas-soċjetà` PS International LLC (PSI) u dan skont l-annessa prokura datata sebgha ta' Novembru tas-sena elfejn u sbatax (07.11.2017)(Dok A);

2. ILLI s-soċjetà` Kohinoor International General Trading LLC kienet ikkuntrattat u ordnat minghand is-soċjetà` esponenti konsenja ta' merce, senjatament 225,000,000 kilo t'ghads ahmar (red lentils); liema konsenja, bhat-tlieta l-oħra li kienet giet ordnata qabel mill-istess soċjetà`, giet ikkonsenjata lil Kohinoor International General Trading LLD;

3. Illi jirrizulta illi l-modalità` tal-hlas kellha tkun illi IIG Bank (Malta) Ltd jaffettwa l-pagament favur is-soċjetà` attriċi kif appena l-istess soċjetà` tghaddi d-dokumentazzjoni relattiva lill-istess bank, u cioe` sebat ijiem qabel l-konsenja tasal ghand is-soċjetà` Kohinoor International General Trading LLD. Effettivament il-bank konvenut hallas lis-soċjetà` attriċi għal tlieta minn erbgħa fatturi;

4. Illi jirrizulta u mhux kontestat li l-konsenja ta' ghads ahmar konnessa mal-fattura bir-referenza S-0137A, bil-valur ta' mija u sebgha u hamsin elf u hames mitt dollaru amerika (\$157,500) ekwivalenti għall-mija u tlieta u tletin elf, mija u tmienja u tletin ewro u tnax-il centezmu (Eur 133,138.12), waslet ghand is-soċjetà` Kohinoor (Dok B); filwaqt li s-soċjetà` attriċi bagħtet l-inkartament relattiv lill-IIG Bank (Malta) Ltd;

5. Illi jirrizulta illi madanakollu u minkejja li s-soċjetà` attriċi ottemperat ruhha ma' dak rikjest minnha u għaddiet id-dokumenti in kwistjoni lill-bank, l-istess bank konvenut għadu qed jirrifjuta li jaffettwa l-hlas tal-istess u dan nonostante li anke gie formalment interpellat permezz t'ittra ufficjali bin-numru 4487/17 (Dok C annessa);”

2. L-attriċi *nomine* mbagħad għaddiet sabiex ressqet dawn it-talbiet quddiem l-Ewwel Qorti:

“1. Tiddikjara illi bejn is-socjeta` attrici u s-socjeta` Kohinoor International General Trading LLC kien hemm kuntratt validu ta' bejgh ai termini tal-artikolu 1347 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta;

2. Tiddikjara illi kien hemm relazzjoni bejn l-bank konvenut, is-socjeta` Kohinoor International General Trading LLC u s-socjeta` attrici, in konnessjoni mal-bejgh, xiri u hlas ta' konsenja ta' għads ahmar minghand is-socjeta` attrici;

3. Tiddikjara illi l-bank konvenut naqas milli jwettaq l-obbligi tieghu u cioe` li jhallas il-fattura bir-referenza S0137A fl-ammont ta' mija u sebgha u hamsin elf u hames mitt dollaru amerika (\$157,500) ekwivalenti għall-mija u tlieta u tletin elf, mija u tmienja u tletin ewro u tnax-il centezmu (Eur 133,138.12);

4. Konsegwentement tordna lill-bank konvenut sabiex ihallas lis-socjeta` attrici, il-fattura bir-referenza S0137A fl-ammont ta' mija u sebgha u hamsin elf u hames mitt dollaru amerika (\$157,500) ekwivalenti għall-mija u tlieta u tletin elf, mija u tmienja u tletin ewro u tnax-il centezmu (Eur 133,138.12), flimkien mal-imghaxijiet legali;

Bl-ispejjeż kontra l-bank intimat, inkluż l-ispejjeż tal-litra Ufficjali bin-numru 4487/17, bl-imghaxijiet relattivi skont il-ligi sal-hlas effettiv kontra l-bank intimat, li huwa minn issa ingunt in subizzjoni.”

3. B'risposta ġuramentata tat-8 ta' Ġunju, 2018 il-bank konvenut laqa' għall-azzjoni attrici billi ressaq l-eċċezzjonijiet segwenti:

“1. Illi l-kawża attrici hija nfondata fil-fatt u fid-dritt;

2. Illi b'mod preliminari, l-bank konvenut m'għandu l-ebda relazzjoni ġuridika u/jew kummerċjali mas-soċjeta attrici. B'mod partikolari, l-imsemmi konvenut ma huwiex involut fil-kummerċ ta' xiri u bejgh ta' merkanzija u, fil-kuntest speċifiku tal-każ odjern, il-bank la daħal f'ebda ftehim mas-soċjeta attrici u lanqas ma assumma ebda forma ta' obbligi fil-konfront tas-soċjeta attrici. Għaldaqstant il-bank konvenut għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju;

3. Illi l-fattura li dwarha tittratta l-kawża odjerna, cioe fattura bir-referenza S1037A, tgħajjat lil Kohinoor International General Trading LLC (**Kohinoor**) u għalhekk hija l-istess Kohinoor li semmai għandha twieġeb għat-talbiet attriċi;

4. Illi, b'referenza għat-tielet paragrafu tar-rikors ġuramentat huwa sottomess illi, b'mod qarrieqi, is-soċjeta attriċi qed tipprova torbot il-konsenja de quo li ma tħallsix tagħha, ma' konsenji oħra preċedenti, mhux relatati, għalkemm kienu bejn l-istess soċjeta attriċi u Kohinoor. F'dawn il-konsenji l-oħra preċedenti l-bank konvenut ngħata struzzjonijiet speċifiċi biex jiġbor il-ħlas minn Kohinoor u jgħaddi l-pagament lis-soċjeta attriċi. Ma ġarax l-istess fil-konsenja li dwarha tittratta l-kawża odjerna fejn il-bank konvenut ma rċieva ebda struzzjonijiet;

5. Illi jirriżulta għalhekk li l-bank konvenut ma għandu l-ebda obbligu li jhallas lis-soċjeta attriċi għal xi allegat bejgħ li sar mill-istess soċjeta attriċi lil Kohinoor, u ma jistax jinżamm responsabbli għall-allegat nuqqas ta' ħlas ta' din il-fattura (cioe fattura S1037A), kif qed jiġi pretiż mill-attriċi;

6. Illi fir-rigward ta' dak li jintqal fil-ħames paragrafu tar-rikors ġuramentat huwa sottomess illi l-bank konvenut m'huwiex edott b'xi rikjesti li saru lis-soċjeta attriċi biex din tgħaddi xi dokumenti lill-bank konvenut. Ċertament illi dawn l-istruzzjonijiet jew rikjesti ma ġewx mill-bank konvenut u l-bank konvenut l-anqas biss kien jaf bihom. Wisq anqas ma kien jaf li l-partijiet kienu, skont dak allegat mis-soċjeta attriċi, ftiehmu li l-bank kellu jkollu xi rwol fit-tranzazzjoni in kwistjoni;

7. Illi abbażi tas-suespost, huwa ferm evidenti li l-bank intimat mhuwiex il-**leġittimu kontradittur** tat-talbiet attriċi u għalhekk għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju;

8. Illi s-soċjeta attriċi konvenjentement naqset milli ssemmi li l-bank konvenut ġja kkomunika dan kollu hawn fuq espost lis-soċjeta attriċi kemm f'korrispondenza bejn il-partijiet, kemm f'ittra legali mibgħuta lis-soċjeta attriċi bħala twegiba għal ittra legali li l-bank kien rċieva mis-soċjeta attriċi, kif ukoll f'ittra legali li biha l-bank konvenut rrisponda għall-ittra legali msemija mis-soċjeta attriċi fil-ħames paragrafu tar-rikors ġuramentat tagħha. Kopja ta' din l-ittra uffiċjali mibgħuta mill-bank konvenut qed tiġi annessa bħala **Dok. IIG1**;

9. Illi bla ħsara għas-suespost, l-ewwel talba attriċi hija nsostenibbli stante li Kohinoor l-anqas biss hija parti fil-kawża odjerna, u għalhekk talba għal dikjarazzjoni dwar l-eżistenza ta' rabta kuntrattwali bejn is-soċjeta attriċi u Kohinoor (u fejn il-bank konvenut l-anqas kien parti) ma tistax issir.

Għaldaqstant, it-talbiet attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess soċjeta attriċi, li minn issa hija ngunta għas-subizzjoni.

Salv eċċezzjonijiet oħra permessi skont il-liġi.”

Sfond.

4. Is-soċjetà attriċi appellanti, is-soċjetà estera PS International LLC (PSI), (is-Soċjetà Attriċi) biegħet lis-soċjetà Kohinoor International General Trading LLC (Kohinoor), soċjetà estera oħra li ma hix parti fil-kawża, konsenja ta' merkanzija konsistenti f'mitejn u ħamsa u għoxrin miljun kilo ta' għads aħmar (*red lentils*), liema konsenja kienet ir-raba' waħda tax-xorta tagħha bejn iż-żewġ kumpaniji. Il-ħlas fit-tliet konsenji preċedenti sar lis-soċjetà attriċi mill-bank konvenut, IIG Bank (Malta) Ltd, billi fuq struzzjonijiet ta' Kohinoor, l-attriċi tibgħat lill-bank konvenut, il-bank ta' Kohinoor, id-dokumenti kollha neċessarji bħal *bill of lading*, il-bank jgħbor mibgħand Kohinoor l-ammont tal-*invoice*, kif il-bank jirċievi l-ħlas relattiv jgħaddi l-ħlas lill-attriċi filwaqt li jgħaddi lil Kohinoor id-dokumenti li jkun irċeva mingħand l-attriċi. Servizz ta' *eskrow*. It-tliet konsenji preċedenti għal dik mertu tal-kawża ġew finalizzati mingħajr l-ebda problemi. Fir-raba' konsenja mertu tal-kawża l-bank konvenut għadda d-dokumenti lil Kohinoor mingħajr ma qabel ġabar il-flus tal-valur ta' dik il-konsenja mingħand Kohinoor.

5. Il-bank konvenut jgħid li għamel hekk għaliex mad-dokumenti marbuta mar-raba' konsenja ma kienx irċieva mingħand l-attriċi dik li f'dan

il-kamp tissejjaħ ‘*cover letter*’ bl-istruzzjonijiet mill-attriċi lill-bank. Min-naħa l-oħra l-attriċi tinsisti li bgħatet lill-bank il-*cover letter* mad-dokumenti l-oħra. Li l-bank konvenut għadda lil Kohinoor li permezz tagħhom Kohinoor irtira l-merkanzija mingħajr ma ħallas. Għalhekk is-soċjetà attriċi fethet din il-kawża titlob li l-bank konvenut jiġi kkundannat iħallasha l-ammont tal-fattura relattiva għal din il-konsenja ta’ merkanzija.

6. B’sentenza mogħtija fit-13 ta’ Marzu, 2024 l-Ewwel Qorti ċaħdet “*it-talbiet attriċi bl-ispejjeż għaliha.*”

7. L-Ewwel Qorti waslet għad-deċiżjoni tagħha wara li għamlet is-segwenti kunsiderazzjonijiet:

“Illi kif intqal fil-ftuġ ta’ din id-deċiżjoni jidher lil Qorti hija rinfaċċata b’żewġ versjonijiet diametrikament opposti dwar dak li ġie mibgħut u konsegwentement irċieva l-bank konvenut mingħand is-soċjeta attriċi; il-covering letter ‘l hekk imsejja Direct Collection li fuqha bl-applikazzjoni ta’ URC 522 l-attriċi sserraħ l-azzjoni tagħha barra fuq prinċipji ta’ dritt ċivili ġenerali ta’ responsabilità’.

Mill-lat ġurisprudenzjali dwar il-piżu l-onu tal-prova jingħad dan:-

[...]

Magħmula din ir-rassenja ġurisprudenzjali qasira, il-Qorti tagħraf illi l-attriċi tallega u timbotta l-azzjoni talli l-Bank konvenut, li reħa minn idejha id-dokumenti relatati mal-konsenja ta’ l-għażż lil konvenut, bla ma aċċerta l-pagament, huwa responsabbli lejha għal dan. Tibbaża’ l-argument tagħha fuq il-prinċipji ġenerali ta’ responsabilità u tmexxija tal-Bank bħala bonus pater familias ukoll fuq ‘l hekk imsejja regolamenti URC 522.

Għal komplettezza u biex wieħed jifhem aħjar dak vantat mill-attriċi, l-Qorti se tagħmel referenza għad-definizzjoni ta’ dik l-metodoloġija lil attriċi tgħid li kellha tkun adottata biex jiġi assigurat il-pagament lilha.

“Direct Collection

Summary of Direct Collection

A draft, bill of exchange, or similar instrument presented by a bank, acting as agent of the maker or holder, to the drawee for acceptance or payment. The most common form of such collection involves the presentation of a draft to a drawee, with or without accompanying documents such as bills of lading or negotiable warehouse receipts. A draft to which such documents are attached is a documentary draft, and it is understood that the documents will be released by the bank to the drawee only upon acceptance or payment of the instrument, as the case may be. A draft not accompanied by documents is said to be clean. As a practical matter, the maker or holder of a draft for presentation will use a direct collection form supplied by his bank; this form contains instructions such as what the bank should do if the draft is refused, when to collect interest, and at what rate. This form, as well as any accompanying documents, will be sent to a correspondent of the maker's bank in the drawee's city; this local (i.e., presenting) bank will contact the drawee and endeavor to secure acceptance or payment. Depending upon the instructions given in the direct collection form, the acceptance may be held by the presenting bank until maturity, or returned to the maker. If the instructions call for the actual collection of funds, the presenting bank will obtain such funds from the drawee, remitting them to the maker's bank for credit to his accountz. (Main Author: William J. Miller). (tipa grassa enfasi tal-Qorti).

Jigi nutat ukoll lis-soċjetà attriċi ma għażlitx li tibgħat id-dokumenti relatati tramite l-bank tagħha imma direttament lil bank magħżul mill-konvenut. Fil-fatt l-avukat tal-konvenut f'sensiela ta' mistoqsijiet tiegħu li saru lil Gilligan, ukoll fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, jagħmel id-differenza ta' 'l hekk imsejjha Documentary Collection u Direct Collection, fejn allura f'ta' l-aħħar, il-bejjiegħ jiffranka l-flus tal-processing tal-Bank tiegħu billi jibgħat id-dokumenti direttament lil bank tax-xerrej, però jkollu anqas verifiki fir-rigward tad-dokumenti mingħuta.

Ma' din id-Direct Collection l-attriċi torbot ir-regolamenti msemmija URC 522.

Dawn ir-regolamenti msejjha Uniform Rules For Collection (URC) nru. 522 inter alia u n succint jistabilixxu regoli itizi għal użu ta' strumenti ta' kreditu, id-dokumenti li għandhom jiġu mibgħuta, kif isir il-ħlas u r-rilaxx tal-merkanzija. Jitkellmu ukoll fuq responsabilitajiet tal-partijiet involuti fin-negozju u l-operat tal-banek involuti f'dan.

Però biex sew japplikaw dawn ir-regolamenti, kif sew qal il-bank konvenut, jirriżulta li 1.the “*principal' who is the party entrusting the handling of a collection to a bank*” [1995 Revision in force as of January 1, 1996 Leaflet Version, ICC No.522LF] fil-kaz tagħna il-bejjiegħ jrid

jassigura li “1. *All documents sent for collection must be accompanied by a collection instruction indicating that the collection is subject to URC 522 and giving complete and precise instructions. Banks are only permitted to act upon the instructions given in such collection instruction, and in accordance with these Rules.*”

Tant li fit-tieni regola jingħad li “2. *Banks will not examine documents in order to obtain instructions.*”

Minn naħa l-oħra l-artikolu 9 ta’ l-istess regoli jqiegħed fuq il-bank l-obbligu li jagħixxi bil “*Good faith and Reasonable care Banks will act in good faith and exercise reasonable care.*”

Huwa indubitat li għalhekk l-obbligi tal-bank, involut f’dan it-tip ta’ arrangament hu li jagħixxi in bona fede, l-obbligu fuqu mill-lat ċivili huwa dak ta’ bonus pater familias, però dana l-obbligu jiskatta biss jekk ikun riċeventi ta’ l-istruzzjoni kollha involuti u kompleti biex jiġi assigurat l-ewwel il-pagament imbagħad irrilaxx tad-dokumenti għar-rilaxx sussegwenti tal-merce f’idejn ix-xerrej. **Tant lil bank darba li jirċievi id-dokumentazzjoni kollha huwa priv milli jindaga oltre, imma hu obbligat illi jaderixxi ma dak hemm stipulat u li jkun ġie miftiehem bejn il-partijiet fin-negozju għalkemm hu jkun res inter alois acta għal tali ftehim.**

Ta’ interess dak li jgħid l-artikolu 13 ta’ l-istess regoli:

“Disclaimer on Effectiveness of Documents.

Banks assume no liability or responsibility for the form, sufficiency, accuracy, genuineness, falsification or legal effect of any documents(s), or for the general and/or particular conditions stipulated in the document(s) or superimposed thereon; nor do they assume any liability or responsibility for the description quantity; weight , quality, conditions, packing, delivery, value or existence of the goods represented by any document(s), or for the good faith or acts and/or omissions, solvency, performance or standing of the consignors, the carriers, the forwarders, the consignees or the insurers of the goods, or any other person whomsoever.”

Għalhekk huwa ċar li jibqa’ responsabilità tal-mittent li jassigura l-integrità u kpletezza tad-dokumenti rimandati lil bank magħżul. Huwa hekk biss li tista’ jiskatta l-applikazzjoni ta’ dawn ir-regoli.

Huwa ċar għalhekk lil Qorti trid tagħmel eżerċizzju ta’ valutazzjoni ta’ provi mressqa a bażi tal-prinċipji ġia enunċjati biex tara, tgħarbel u tifhem liema mill-partijiet qegħda fuq il-baži tal-probabbli tgħid is-sewwa.

Ikkunsidrat ulterjorment.

Kif sew ikkummenta l-konvenut fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, is-soċjetà attriċi kienet karenti fil-produzzjoni tagħha tax-xhud li fil-verita kienet dik li kienet involuta direttament fl-iskennjar tad-dokumenti neċessarji, senjatament il Collection Document, plus l-invoice, u tqegħid ta' l-istess fil-Fedex File li ntbagħat lil bank konvenut.

Nikki Perez fil-fatt, xhud prinċipali f'din il-vertenza tat il-versjoni tagħha biss permezz ta' dikjarazzjoni li ma tidhirx li hi waħda ġuramentata. U waqfet hemm. Fil-verita' s-soċjeta konvenuta ma ħassitx il-bżonn li titlob li din titressaq bħala xhud tagħha jew li tikkontro-eżaminaha, forsi minħabba n-nuqqas ta' ġurament. Imma għal fini ta' kjarezza u biex il-Qorti ttipprova tifhem x'dokumenti ntbagħtu qegħda tikkonsidra *in funditus* din id-dikjarazzjoni qasira.

In ġenerali Perez tgħidilna li hija prassi standard li tiġi dejjem mibgħuta *cover letter* bl-istruzzjonijiet f'dawn it-tip ta' tranżazzjonijiet. Tkompli li *a clear cover letter was scanned as a part of the full set of documents*. Tgħid li hu prattika standard li jiġi scanned kull dokument. Li jkun *very unusual* li jiġih barra żewġ *cover pages*, jew li dawn jisparixxu mid-dokumentazzjoni. Tgħid li huma, żammew scan tad-dokumenti kollha mibgħuta. Tgħid li hi **kienet kunfidenti** li d-dokumenti mibgħuta kienu jinkludu l-*cover letter*.

Dawn id-dokumenti mibgħuta mis-soċjeta attriċi ġew kif rajna esebiti flimkien ma kull rekord relatati magħhom.

L-istess però ġara da parti tal-bank attur li presenta dak li skontu rċeva, bl-istorja ta' l-iscan ta' l-istess.

L-attriċi tippretendi lil bank konvenut, darba kif minnu mistqarr, irċeva bil-FedEx set dokumenti mhux kompluti, tant li ma kienx jaf x'kellu jagħmel bihom, li kellu jagħmel kuntatt mas-soċjetà attriċi, il-mittenti. Il-bank konvenut jirribatti dan billi jargumenta li hu ma kellu ebda relazzjoni mas-soċjetà attriċi, kien sajjem minn kull ftehim li seta' sar fil-konfront ta' dan in-negozzju, u għax għaraf li Kohinoor bħala klijent tiegħu, ikkomunika miegħu. Iżid li ukoll li kien attent qabel ma telaq il-Bill of Lading oriġinali minn idu għax għamel il-verifiki kif ġia espost.

Oltre dan, il-Qorti ma tistax ma tagħtix piż għax-xhieda fit-tul ta' Christine Saliba li kienet hi, minn naħa tal-bank konvenut riċeventi, li ħadet ir-responsabilità tad-dokumenti mibgħuta mill-attriċi.

Saliba tat rendikont dettaljat u baqgħet konsistenti anke n kontro eżami ta' dak li sabet meta nfetaħ il-FedEx, l-fatt lid-dokumenti kienu privi minn struzzjonijiet, l-fatt li hi għaddiet biex tikkomunika mal-klijent minnhom magħruf u kif imxiet fir-rigward. Xejn mix-xhieda tagħha ma jinduċi xi dubbju f'moħħ il-Qorti.

Il-bank konvenut kien sod fil-fatt li hu ma rċieva qatt il-*cover letter* neċessarja u dan ab initio anke mal-investigazzjoni inizjali li saret mill

the Bank of New York Mellon. Fil-fatt kull konsenja sussegwenti u negozju li sar bejn il-partijiet bl-attriċi bħala mittenti ma riskontra ebda problema għax kellha kull dokument *in order*.

Il-Qorti tara li fil-konfront ta' dak li okkorra, għalkemm kull parti ssostni li fil-FedEx kien hemm id-dokumenti kollha kif scenjati, għax fuq kollox din tibqa' l-mistogsija, mhux x'għie scanned, imma xi tqiegħed, però ma tistax tattribwixxi ebda responsabilita' lil bank konvenut għaliex tqies lil provi mressqa minnu ta' dak li rċeva huma verosimili. Jekk l-attriċi kellha provi oħra kif ittanta jixhed Anthony Gilligan, baqgħet sajma milli tiproduċihom. Il-Qorti ma ssibx lil bank aġixxa b'xi mod irresponsabbli jew neglġenti jew traskurat fis-sitwazzjoni li kien rinfaċċat biha. Messux għamel kuntatt mal-mittent tad-dokumenti, *ex abundanti cautela* u l-fatt li dan ma sarx ma jqiegħedx fuq il-bank il-ħtija mfittxa mill-attriċi.

Fl-aħħar mill-aħħar il-Qorti tagħraf ukoll illi l-attriċi llum tinstab f'posizzjoni ferm prekarja għaliex ix-xerrej qata' kull kuntatt magħha u hi baqgħet sprovista minn somma konsiderevoli ta' flus."

8. L-attriċi *nomine* (minn issa wkoll l-Appellanta *nomine*) ħassitha aggravata mis-sentenza tal-Ewwel Qorti u għalhekk appellat b'rikors intavolat fit-12 ta' April, 2024 li permezz tiegħu, għar-raġunijiet hemm minnha miġjuba, talbet lil din il-Qorti "*tilqa' l-aggravji tal-appellanti u konsegwentement, tirrevoka u thassar is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tat-13 ta' Marzu 2024 fl-ismijiet premessi u tilqa' it-talbiet attrici fl-intier tagħhom.*"

9. Il-Bank konvenut (minn issa wkoll l-appellat) ressaq ir-risposta tiegħu fit-8 ta' Mejju, 2024, fejn għar-raġunijiet hemm mogħtija talab li l-appell interpost mill-attriċi *nomine* jiġi miċħud.

10. Il-Qorti, wara li rat l-atti kollha tqis li m'hemmx il-ħtieġa li tqiegħed dan l-appell għas-smiġħ u b'hekk sejra tgħaddi minnufih għas-sentenza bis-saħħa ta' l-**Artikolu 152 (5) tal-Kapitolu 12.**

L-Appell

L-Ewwel Aggravju – l-Ewwel Qorti skarat il-provi u x-xhieda tal-Appellanta minkejja li jikkorraboraw il-verżjoni tagħha

11. Permezz tal-ewwel aggravju tagħha s-soċjetà appellanti tattakka s-sentenza appellata billi tgħid illi l-Ewwel Qorti għażlet li ma tiddeċidix favur il-verżjoni tagħha, minkejja li skontha l-provi u x-xhieda minnha mressqa kkorroboraw dik il-verżjoni. Issemmi kif it-transazzjoni mertu tal-kawża kellha ssir bejn is-soċjetà attriċi, is-soċjetà terza Kohinoor u l-bank konvenut appuntat mis-soċjetà konvenuta. Tissottometti li tali transazzjoni tissejjaħ 'Direct Collection' fejn kien hemm kuntratt ta' bejgħ bejn l-attriċi u l-kumpanija terza Kohinoor. Tgħid li kien hemm "kuntratt validu ta' bejgħ" bejnha u Kohinoor International General Trading LLC, kif ukoll "relazzjoni bejnha, il-Bank u Kohinoor International General Trading LLC sabiex dan il-bejgħ jiġi affettwat".

12. Tirreferi għax-xhud minnha prodott Anthony Gilligan, rappreżentant tas-soċjetà attriċi, fejn jispjega l-proċedura dwar ħlas

relatat ma' bejgħ u konsenja ta' merkanzija transkonfinali, fosthom li mad-dokumenti li jintbagħtu lill-bank li jkun ser jirċevi l-flus mingħand ix-xerrej sabiex eventwalment jgħaddihom lill-bejjiegħ, ikun hemm "*direction letter*". Is-soċjetà attriċi tgħid li bgħatet id-dokumenti kollha akkumpanjati bid-'*direction letter*' lill-bank li ġie indikat lilha mix-xerrej, u ċjoè l-bank konvenut. Peress li l-bank konvenut ċaħad li mad-dokumenti riċevuti minnu kien hemm '*direction letter*', is-soċjetà attriċi qieset li "l-kwistjoni kollha straħet fuq 'il min l-Ewwel Onorabbli Qorti kienet ser temmen fir-rigward ta' jekk is-soċjetà appellanta kinitx għaddiet l-istruzzjonijiet permezz tad-Direct Collection covering letter u l-invoice lil Bank appellat, u cioe' il-bank li appuntat is-soċjetà Kohinoor". Tgħid illi "jekk wieħed iħares lejn id-dokumenti eżebiti, ix-xhieda, l-usanzi, kif ukoll il-prassi li kienet tintuża f'transazzjonijiet bħal dawn, malajr jasal għall-konklużjoni illi l-verżjoni tas-soċjetà appellanta hija l-unika waħda veritiera f'dawn iċ-ċirkostanzi". Tgħid illi "ħafna mit-testimonjanza u provi prodotti mill-appellanti ma ġewx ikkunsidrati mill-Ewwel Qorti biex finalment waslet għas-sentenza li qiegħda tiġi appellata". Tgħid illi l-Ewwel Qorti skartat ix-xhieda ta' Gilligan tal-14 ta' Diċembru, 2018 fejn fost l-oħrajn xehed illi flimkien mad-dokumenti "ocean bills of lading, a commercial invoice, certificate of origin, weight certificate packing list ... certificate and analysis certificate ... In addition to the DC covering letter ... The instructions to the bank". Tgħid li l-Ewwel Qorti skartat ukoll id-dikjarazzjoni ta' Zachery J. Holden, assistent segeretarju tas-soċjetà

attriċi, dikjarazzjoni magħmula quddiem nutar, fejn skont l-appellanti turi biċ-ċar illi l-istruzzjonijiet kienu intbagħtu lill-bank appellat permezz ta' '*covering letter*'. Tgħid illi mhux kontestat mill-bank konvenut illi huwa ta' lil Kohinoor id-dokumenti msemija mingħajr ma kien sar l-ebda pagament lis-soċjetà attriċi. Tisottometti li l-Ewwel Qorti skartat ukoll il-prova Dok. AG6¹ li huma d-dokumenti kollha li ġew skenjati mis-sezzjoni *Logistics* tas-soċjetà attriċi qabel intbagħtu lill-bank konvenut li fosthom hemm il-'*cover letter*' bl-istruzzjonijiet lill-bank konvenut.

13. Tirreferi għax-xhieda ta' Nikki Perez, membru tas-sezzjoni *Logistics* tas-soċjetà attriċi, li ġiet skartata mill-Ewwel Qorti għaliex qalet li ma kenitx għuramentata u injorat li d-dikjarazzjoni tagħha saret quddiem nutar. Tgħid li għalkemm l-Ewwel Qorti semmiet li l-bank konvenut naqas milli jagħmel kontroezami lil Nikki Perez, ma ħaditx dan in-nuqqas in-konsiderazzjoni. Tinnota li l-bank konvenut ma talabx l-isfilz tad-dikjarazzjoni ta' Nikki Perez u għalhekk tqis li l-Ewwel Qorti ma kellhiex raġuni għaliex tinjora tali dikjarazzjoni magħmula quddiem nutar.

14. Tikritika s-sentenza appellata fejn jingħad li t-testimonjanza ta' Christina Saliba, xhud tal-konvenuta, kienet konsistenti, meta kull ma xehdet Christina Saliba kien li ma rċevietx l-ittra bl-istruzzjonijiet. Issemmi illi billi x-xhud Saliba tirrepeti li ma rċevietx l-istruzzjonijiet, ma

¹ Fol. 163 - 171

kenitx haġa diffiċli li tibqa' konsistenti. Tikritika lill-Ewwel Qorti fejn ma qisitx il-provi miġjuba mill-partijiet fuq bażi ta' probabbiltà. Tgħid li ma jagħmilx sens li l-attriċi tiskenja d-dokumenti kollha inluż il-*cover letter*, imbagħad ma tibgħatx l-istess *cover letter* lill-bank konvenut meta l-prassi bejn il-partijiet kienet li tinbagħat *cover letter* mad-dokumenti l-oħra.

15. Tagħlaq fuq dan l-aggravju billi ssemmi illi mkien l-Ewwel Qorti ma qalet fejn ix-xhieda prodotta mill-attriċi kienet inkonsistenti; u li minflok għażlet li tinjora l-provi mressqa mill-attriċi li jikkorroboraw il-verżjoni attriċi u minflok “għażlet li temmen xhud wieħed semplicement għax kienet konsistenti fil-fatt illi ma rċevietx id-dokumenti”.

16. Is-soċjetà konvenuta laqgħet għal dan l-ewwel aggravju billi tissottometti illi l-Ewwel Qorti għamlet apprezzament korrett tal-provi li kellha quddiemha fosthom ix-xhieda *viva voce* ta' Christine Saliba (Deputy Chief Operations Officer tal-bank konvenut) li wkoll ġiet kontroeżaminata fejn kienet opportunità lill-Ewwel Qorti tara b'għajnejha u tisma' b'widjenha “b'liema reqqa, koerenza u korrettezza tat ix-xhieda tagħha, haġa li l-ebda qorti ta' reviżjoni ma tkun tista' tevalwa”.

17. Tiċċita parti mis-sentenza appellata sabiex turi kif l-Ewwel Qorti analizzat ukoll bir-reqqa x-xhieda kontrastanti ta' Nikki Perez, ix-xhud tas-soċjetà attriċi li kienet hi li allegatament poġġiet id-dokumenti fl-*envelope*

li ntbagħat bil-*courier post* lill-bank konvenut. Tgħid li wara li l-Ewwel Qorti għarblet sew ix-xhieda kontrastanti “ħasset li x-xhieda ta’ Christine Saliba kienet verosimili u ta’ min toqgħod fuqha”. Tgħid li mhux minnu li l-Ewwel Qorti ma tatx piż ix-xhieda ta’ Nikki Perez peress li ma kinitx ġuramentata tant li fis-sentenza qalet illi “... biex il-Qorti tipprova tifhem x’dokumenti ntbagħtu qegħda tikkonsidra n funditus din id-dikjarazzjoni qasira”. Għalhekk mhux minnu, tgħid l-appellata, li l-Ewwel Qorti skartat ix-xhieda ta’ Perez iżda għamlet l-oppożizzjoni. Tgħid li l-Ewwel Qorti kkunsidrat sew ix-xhieda ta’ Perez kif ukoll ta’ Saliba u ddeċidiet liema minnhom kienet verosimili fuq il-bażi ta’ dak li ntqal “u mhux għax id-dikjarazzjoni ta’ Perez ma kinitx ġuramentata”.

18. Tisottometti illi fid-dikjarazzjoni ta’ Perez intuża kliem “kawti u miżurati” u fejn imkien ix-xhud ma qalet b’ċertezza illi fil-fatt hija kienet daħħlet l-istruzzjonijiet fil-pakkett. Issemmi kif anke taħt il-pressjoni tal-kontrolli x-xhud Christine Saliba baqgħet soda fl-affermazzjoni tagħha li kienet ċerta li qatt ma kienet irċeviet l-istruzzjonijiet fil-pakkett li fetħet hi biss.

19. Issemmi kif ix-xhud Perez lanqas annettiet mad-dikjarazzjoni tagħha kopja tal-*cover letter* li tgħid li hi konfidenti li kienet inkludja fil-pakkett li bgħatet lill-bank konvenut. Tisottometti li din ix-xhud imkien ma qalet li b’ċertezza poġġiet il-*cover letter* fil-pakkett. Issemmi kif ix-

xhud Christine Saliba spjegat illi l-bank konvenut għandu sistema li jiskenja d-dokumenti kollha li jirċievi u li meta aċċessat dawn il-kopji diġitali setgħet tikkonferma li kopja tal-cover *letter* ma kienx hemm. Tirreferi għal dik il-parti tax-xhieda ta' Saliba fejn tgħid fost affarijiet oħra illi "Meta kont qed indurhom (id-dokumenti) irrealizzajt li la kien hemm covering letter magħhom dawn u lanqas invoice".

Kunsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti.

20. Bħala punt ta' tluq dwar dan l-ewwel aggravju, tajjeb jiġi mfakkar illi safejn l-aggravji tal-appellanta *nomine* huma msejsa fuq kritika tal-apprezzament tal-provi da parti tal-Ewwel Qorti, hija regola stabbilita illi filwaqt li din il-Qorti tgawdi awtonomija meta tiġi sabiex tgħarbel il-provi in atti, fl-istess ħin ma tiddisturbax l-apprezzament li tkun għamlet l-Ewwel Qorti sakemm ma jirriżultawx ċirkostanzi eċċezzjonali jew jintwera li jkun sar apprezzament irraġjonevoli jew kontradittorju tal-fatti.

21. Ingħad hekk fis-sentenza **Jason Desira et v Antoine Delicata et** mogħtija minn din il-Qorti fid-29 ta' Marzu, 2023:

"Hekk kif imtenni minn din il-Qorti fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Avv. Dr Luigi Sansone nomine v. Strabuno Coffee International Limited** (C-69201), deċiża fit-12 ta' Jannar, 2023: "Jibda billi jiġi osservat li, in kwantu s-soċjetà appellanti tikkontesta l-apprezzament tal-provi mill-Ewwel Qorti, ingħad kemm-il darba li rregola hi li din il-Qorti ma tiddisturbax l-apprezzament tal-fatti magħmul minn Qorti tal-ewwel grad, jekk mhux f'ċirkostanzi eċċezzjonali, jew jintwera li dak l-

apprezzament ikun wieħed irragonevoli, jew jinsab kontradett mill-fatti riżultanti mill-proċess. (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti tas-26 ta' Jannar, 2018, fil-kawża fl-ismijiet **Josephine Agius v. Piju Theuma**). Madankollu, huwa minnu wkoll li "l-Qorti tal-Appell għandha awtonomija sħiħa fl-apprezzament tal-fatti u għandha kull setgħa tinterpreta l-fatti mod ieħor minn kif tkun fehmithom qorti tal-ewwel grad. Huwa minnu illi fejn tidhol kredibilità ta' xhieda li l-ewwel qorti tkun semgħet *viva voce* qorti ta' reviżjoni ma hijiex sejra faċilment tiddisturba l-apprezzament li tkun għamlet l-ewwel qorti, u lanqas ma taqleb il-konklużjoni tal-ewwel qorti meta din tkun għażlet bejn żewġ possibilitajiet ta' interpretazzjoni ta' fatt li t-tnejn ikunu plawsibbli. Madankollu, il-Qorti tal-Appell għandha s-setgħa tikkorreġi kull apprezzament ta' fatt li jidhrilha li jkun żbaljat irrispettivament mill-gravità tal-iżball. Iżżid tghid, anzi, li, aktar u aktar f'sistema bħal tagħna fejn jeżisti grad wieħed biss ta' appell, il-Qorti tal-Appell tkun qiegħda tonqos mid-dmir tagħha jekk tabdika mir-responsabilità tagħha li tagħmel apprezzament awtonomu tal-fatti". (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti tal-14 ta' Diċembru, 2018, fil-kawża fl-ismijiet **Dott. Antoinette Cutajar v. L-Onor. Dr. Joseph Muscat – Prim Ministru et**)."²

22. *Stante* li l-ewwel aggravju tal-appellanta *nomine* huwa dwar l-għarbiel tal-provi li wettqet l-Ewwel Qorti jeħtieġ naraw in-normi rilevanti għal-livell ta' prova meħtieġ fi proċeduri ġudizzjarji b'mod partikolari meta jirriżultaw provi konfliġġenti.

23. Bħala prinċipju ġenerali n-norma stabbilita tad-dritt probatorju bl-**Artikolu 562 tal-Kapitolu 12** hi li "*l-obbligu tal-prova ta' fatt imiss dejjem lil min jallegah*." Kif ġie dikjarat fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fl-ismijiet **Joseph Zammit v. Joseph Hili**, mogħtija fis-27 ta' Ġunju 1953 "*ma hux dubitat li r-regola ġenerali hi l-“onus probandi” hu*

² Ara wkoll **T & L Holdings Limited vs Francis Busuttil & Sons Limited** et deċiża mill-Qorti tal-Appell (Sede Superjuri) fil-15 ta' Novembru, 2023 kif ukoll **Johanna Abela vs HSBC Bank Malta plc** deċiża minn din il-Qorti kif preseduta fit-12 ta' Marzu, 2024.

fuq min jafferma fatt u mhux fuq min jinnegah - “ei incumbit probatio qui dicit, non ei qui negat”.”

24. Hekk kif ġie mtenni minn din il-Qorti fis-7 ta' Frar, 2019 fis-sentenza

Gaetano Micallef v. Martha Micallef:

“hija opportuna l-osservazzjoni, li l-apprezzament tal-provi mhuwiex xi ezercizzju matematiku fis-sens li l-qorti gudikant ghandha bilfors taccetta versjoni jew ohra skond in-numru ta' xhieda li jsostnu tali verzjoni, izda ix-xhieda ta 'xhud wiehed, jekk emmnuta, tista' tkun bizzzejjed sabiex l-ewwel Qorti isserrah il-konkluzjoni taghha fuq il-verzjoni moghtija minn dak ix-xhud; dan hu in linea mal-principju li x-xhieda, *ponderantur non nemunerantur*.”.

25. Jingħad fir-rigward tal-materja ta' provi, li l-oneru tal-prova huwa ugwalment spartit bejn il-kontendenti fil-kawża, kemm fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bażi tad-dritt azzjonat minnu (*actori incumbit probatio*), u kemm fuq il-konvenut, in sostenn tal-fatt miġjub minnu biex jikkontrasta l-pretensjonijiet tal-attur (*reus in excipiendo fit actor*). Il-prova għandha tkun l-aħjar waħda fiċ-ċirkostanzi (**Art. 559, Kap. 12**).

26. Għaldaqstant l-oneru tal-prova jgħodd kemm fil-każ tal-attur kif ukoll għall-konvenut. Kif inżamm fis-sentenza **Kenneth Cassar v. Samy El Saghir pro et noe** moghtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fit-23 ta' Novembru, 2005:

“Huwa indubitat illi min irid jivvalora dritt li jippretendi li ghandu jehtieglu jipprova l-fatti li jikkostitwixxu l-fondament ta’ dak l-istess dritt. Dan fis-sens illi jinkombi bi dmir fuq il-parti li tallega fatt favorevoli ghalha li taghti prova ta’ l-ezistenza tal-fatt. Skond id-dritt probatorju, il-karattru favorevoli tal-fatti allegati huwa kriterju ta’ distribuzzjoni ta’ l-oneru tal-provi. Dan kemm jekk il-fatti jikkostitwixxu l-bazi tad-dritt azzjonat (“*actori incumbit probatio*”) u sija jekk il-fatti jingiebu a 19eċi ta’ l-eccezzjoni tal-konvenut biex jikkontrastaw l-pretiza ta’ l-attur (“*reus in excipiendo fit actor*”). Huma dawn ir-regoli legali ta’ 19eċiżjon li jikkonsentu lill-gudikant japproda ghal 19eċiżjoni fil-meritu;”

27. Dak li huwa meħtieġ huwa li Qorti tara jekk verżjoni waħda teskludix lill-oħra, fuq bilanċ ta’ probabbiltajiet. Fejn ikun jeżisti konflitt ta’ provi bħal fil-każ odjern, il-ġurisprudenza lokali tgħalliem illi ħafna drabi l-qrati jkunu rinfaċċjati b’verżjonijiet opposti għal xulxin, b’mod partikolari meta kawża tkun ikkontestata fuq il-provi u mhux fuq l-interpretazzjoni tal-liġi, u dan anke għaliex kull parti jkollha t-tendenza li tpingi lilha nnifisha bħala l-vittma u lill-parti l-oħra bħala l-ħatja. Kif maġistralment imqegħda mill-Imħallef Maurice Caruana Current sedenti fil-Prim’ Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza **Carmelo Farrugia v. Rokku Farrugia**, mogħtija fl-24 ta’ Novembru 1966:

“Mhux kwalunkwe tip ta’ konflitt għandu jhalli lill-Qorti f’dak l-istat ta’ perplessità li minħabba fih ma tkunx tista’ tiddeċiedi b’kuxjenza kwieta u jkollha taqa’ fuq ir-regola tal-*in dubio pro reo*. Il-konflitt fil-provi, sakemm il-bniedem jibqa’ soġġett għall-iżbalji tal-perċezzjonijiet tiegħu u għall-passjoni, huma ħaġa li l-Qrati jridu jkunu dejjem lesti għaliha. Meta l-każ ikun hekk, il-Qorti m’għandhiex taqa’ ċomb fuq l-iskappatoja tad-dubbju, imma għandha teżamina bl-akbar reqqa jekk xi waħda miż-żewġ verżjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilità u speċjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, għandhiex teskludi lill-oħra, anke fuq il-bilanċ tal-probabbiltà u tal-preponderanza tal-provi, għax dawn, f’kawża ċivili, huma ġeneralment suffiċjenti għall-konvinċiment tal-gudikant ... Anzi, f’każijiet bħal dawn, aktar ma jkun il-konflitt bejn verżjoni u oħra, aktar tidher il-possibbiltà ta’ qerq da parti ta’ xi wieħed mill-kontendenti.”

28. Għalhekk l-evalwazzjoni tal-provi da parti tal-Qorti f'każ ta' kunflitt bejn verżjonijiet differenti, huwa li tiddeċiedi fuq bilanċ ta' probabbiltajiet u l-verosimiljanza tal-provi u li fin-nuqqas biss, għandu jiġi applikat il-prinċipju ta' *actore non probante reus absolvitur*. Fi kliem ieħor, fejn ikun hemm verżjonijiet li dijametrikament ma jaqblux, u li t-tnejn jistgħu jkunu plawsibbli, il-prinċipju għandu jkun li tkun favorita t-teżi tal-parti li kontra tagħha tkun saret l-allegazzjoni. (Ara **Caterina Pace v. John Camilleri et** - Appell Superjuri - 21 ta' Novembru, 2024; **Anvil Limited v Ta' Giorni Limited et** - Appell Superjuri - 12 ta' Ottubru, 2023; **Chef Choice Limited v. Raymond Galea et** - Appell Superjuri - 27 ta' Ottubru, 2017).

29. Il-ġudikant għandu juża d-diskrezzjoni tiegħu sabiex mill-provi miġjuba matul is-smiġħ tal-kawża jqis dawk il-provi li huma l-aktar kredibbli u xierqa sabiex jasal għall-konvinċiment tiegħu. Fl-eżerċizzju ta' din is-setgħa l-ġudikant jista' jaċċetta x-xhieda ta' xi wħud u jwarrab jew jiskarta oħrajn u jsejjes il-ġudizzju tiegħu fuq ċertu provi, aktar milli oħra. Dan huwa l-eżerċizzju tal-konvinċiment ħieles tal-ġudikant. (Ara **Carmela Galea v. LIDL Malta Limited** - Appell Superjuri - 1 ta' Diċembru, 2021; **Joseph Schembri et v Saviour sive Sammy Attard et** - Appell Superjuri - 6 ta' Ġunju, 2024).

Dwar in-nuqqas ta' kontroezami (para 32 tal-appell).

30. Rigwardanti n-nuqqas ta' kontroeżami lix-xhud Nikki Perez għandu jingħad li għalkemm in-nuqqas ta' kontroeżami ma jammontax għal ammissjoni tal-kontenut tat-testimonjanza, fl-istess ħin jista' jkollu ċertu rilevanza fl-apprezzament tal-provi. Kif ingħad minn din il-Qorti fis-sentenza **Catherine Cali Vincenti pro et noe v. Stephen Cali** mogħtija fit-2 ta' Marzu, 2018:

“23. Ghalkemm din il-Qorti taqbel illi n-nuqqas li jsir kontro-eżami ta' xhud ma jsarrafx *ut sic* f'ammissjoni implicita tal-kontenut tad-depozizzjoni tqis ukoll illi dan in-nuqqas inevitabbilment idghajjed il-kontestazzjoni tal-parti l-oħra ta' dawk l-allegazzjonijiet li setghu gew diretti kontriha mix-xhud, u finalment ukoll it-tezi tal-istess parti. [...] Hawnhekk mhux qeghdin fil-kamp tal-kontumacia fejn dan l-argument tal-attrici kien ikollu mis-sewwa, izda fil-kamp tal-provi fejn l-applikazzjoni tal-principju *actor non probante reus absolvitur*, galadarba tkun saret il-prova, tesigi li l-oneru tal-prova jaqa' fuq il-parti opposta biex, jekk jidhrilha, tressaq provi kuntrarji biex iqieghed fid-dubju l-prova akkwizita.”

31. Eżaminati l-provi kollha li kellha quddiemha l-Ewwel Qorti, din il-Qorti ma ssibx li hemm raġunijiet biżżejjed sabiex ttibiegħed mill-apprezzament tal-provi li nsibu fis-sentenza appellata. Il-fatt li l-Ewwel Qorti qieset li għandha aktar toqgħod fuq ix-xhieda mressqa mill-bank konvenut milli fuq ix-xhieda mressqa mis-soċjetà attriċi ma jfissirx, kif qed tgħid l-appellanti, li l-Ewwel Qorti injorat għal kollox ħafna mix-xhieda li hija resqet. Li tinjora xhieda in atti tfisser illi xhieda rilevanti lanqas biss issir referenza għaliha u ma tiġix għalhekk ikkunsidrata. Mill-banda l-oħra, jekk qorti tgħarbel ix-xhieda kollha mressqa mill-partijiet u tasal għall-konklużjoni li x-xhieda ta' naħa hija aktar attendibbli ma jfissirx, kif donnu qed tgħid l-appellanti, illi l-qorti tkun injorat jew skartat ix-xhieda tal-parti l-oħra.

32. L-Ewwel Qorti kienet imsejha sabiex tiddeċiedi jekk id-dokument *cover letter* bl-istruzzjonijiet lill-bank konvenut kienux ġew impustati flimkien max-*shipping documents* fosthom il-*bill of lading*. Xhud tal-attriċi tgħid li poġġiet dan id-dokument fl-*envelope* flimkien mad-dokumenti l-oħra; xhud tal-bank konvenut tgħid li meta fetthet l-*envelope* d-dokument bl-istruzzjonijiet ma kienx hemm. Ix-xhud tas-soċjetà attriċi, li tirrisjedi fl-esteru, “xehdet” b’dikjarazzjoni qasira quddiem nutar. Ix-xhud tal-bank konvenut xehdet *viva voce* quddiem l-Ewwel Qorti u ġiet kontroeżaminata. Konxja li l-kwistjoni kienet iddur dwar jekk il-‘*cover letter*’ bl-istruzzjonijiet kenitx fl-*envelope* flimkien mad-dokumenti l-oħra jew le, s-soċjetà attriċi għażlet li ma tressaqx lix-xhud prinċipali tagħha sabiex tixhed *viva voce*, imqar bil-mezz tal-*video link*. Meta għamlet l-għażla li timxi b’dak il-mod, kienet ġia notifikata bl-eċċezzjonijiet tal-bank konvenut fosthom li l-bank qatt ma rċieva l-‘*cover letter*’ bl-istruzzjonijiet mingħand is-soċjetà attriċi (ara r-raba’ (4) eċċezzjoni).

33. Stranament din ix-xhud, Nicoya sive Nikki Perez, ma hix indikata fil-lista tax-xhieda tas-soċjetà attriċi għaliex ix-xhieda hemm indikati huma r-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi, tal-bank konvenut u tas-soċjetà Kohinoor; u “kull xhud ieħor li jista’ jkun edott mill-fatti”. Minn qari tad-dikjarazzjoni ta’ Perez wieħed jieħu l-impressjoni illi ma kenitx konsapevoli li dik id-dikjarazzjoni ser tintuża bħala xhieda fi proċess

ġudizzjarju għaliex mhux biss ma hix konfermata taħt ġurament imma wkoll hija indirizzata “To whom it may concern”.

34. F’dik id-dikjarazzjoni Perez tgħid li kienet il-“logistics person” fi ħdan PS International li bgħatet id-dokumenti in kwistjoni lill-bank konvenut. Tkompili tgħid hekk fid-dikjarazzjoni tagħha:

“I would like to confirm that to the best of my knowledge and based on the corporate practices by the group, all transactions involving cash against documents are accompanied by a *cover letter* with instructions. His letter is in regards to contract reference number S0137A-IN3278.

After reviewing the shipment details and copies of documents sent, a clear *cover letter* was scanned as a part of the full set of documents. It is a standard practice that once documents are scanned – they are then palced in a sealed courier envelope. It would be extremely unusual for all but the two cover pages to disappear from the full list of documentation sent, especially when we have a scan of the full documents prepared and the *cover letter* is included. Based upon the scan of documents from January 2016, along the the timeline of events I created back in August 2016, I am very confident that the cover pages were included.”

35. Din il-Qorti, bħal l-Ewwel Qorti qabilha, issib li s-soċjetà attriċi ma rnexxilhiex iġġib l-aħjar prova dwar l-allegazzjoni tagħha li l-‘*cover letter*’ kienet inkluża fl-*envelope* li ntbagħat lill-bank konvenut li permezz tagħha setgħet ixxejjen ix-xhieda tal-konvenuta li l-‘*cover letter*’ ma kinitx inkluża. Ibda biex, dik li qed tissejjaħ mis-soċjetà attriċi bħala dikjarazzjoni magħmula quddiem nutar hija *scanned coloured copy* u mhux l-orijinal.³

³ Ara fol. 221

Fuq dan id-dokument hemm żewġ timbri ta' nutara pubbliċi, wieħed ta' ċerta Claudia Membreno u ieħor ta' ċerta Omaira E Andersen, tal-ewwel f'Cobb Country, tat-tieni f'Wake Country, North Carolina l-Istati Uniti. Ma jingħad xejn jekk dawn in-nutara ffirmawx bħala xhud tal-firma jew bħala attestazzjoni tal-awtentiċità tad-dokument. Din il-Qorti tgħid bla tlaqliq li għall-finijiet probatorji dan id-dokument ma jiswiex aktar mill-valur tal-karta li miktub fuqha. Għall-attriċi dan kien il-prova reġina tagħha sabiex tikkonvinċi lil min għandu jiddeċiedi li verament il-'*cover letter*' kienet inkluża fl-*envelope* in kwistjoni.

36. Anke li kieku għas-saħħa tal-argument biss kellna nikkunsidraw dan id-dokument bħala affidavit li jissodisfa l-liġi proċedurali tagħha, il-prova li ppruvat tressaq l-attriċi b'dan id-dokument tfalli miżerament peress li ma' tali dikjarazzjoni li suppost għamlet Perez ma ġewx annessi d-dokumenti li fl-istess dikjarazzjoni tagħmel referenza għalihom. Ma tali dikjarazzjoni hemm anness biss kopja tal-liċenzja tas-sewqan ta' Perez. Inutili li fid-dikjarazzjoni li tagħmel Perez issemmi d-dokumenti in kwistjoni b'mod partikolari l-'*cover letter*' u ma tannettix kopja tad-dokument li suppost qed tagħmel referenza għalih jew almenu tirreferi għal xi dokument li ġia jinsab in atti. Xejn minn dan. Jekk is-soċjetà attriċi riedet li x-xhud tagħha titwemmen, kellha ta' lanqas tannetti mad-dikjarazzjoni kopja legali tad-dokumenti li Perez tagħmel referenza għalihom fid-dikjarazzjoni tagħha.

37. Huwa sbalordattiv kif is-soċjetà attriċi għadha qed tippretendi li l-Ewwel Qorti kellha taċċetta d-dikjarazzjoni ta' Perez, b'dawn in-nuqqasijiet kollha, bħala prova konvinċenti.

38. **Għalhekk tqis l-ewwel aggravju bħala manifestament infondatu u qed tiċċdu.**

It-Tieni Aggravju – interpretazzjoni żbaljata tal-liġijiet applikabbli.

Kodiċi Ċivili, Trade Rules tal-GAFTA 88 u Uniform Rules for Collections (URC 522)

39. Permezz tat-tieni aggravju l-appellanti tgħid illi jekk l-Ewwel Qorti sabet diffikultà sabiex tagħżel liema xhieda kienet l-iktar kredibbli bejn il-partijiet, dejjem kellha, skont l-appellanti, l-opportunità li tistrieħ fuq l-użanzi tal-industrija, mal-liġi u mal-prassi li tintuża f'dawn it-transazzjonijiet u li “malajr kienet tasal għall-konklużjoni li l-Bank kellu r-responsabilità li ma jagħtix il-prodott qabel ma jithallas”. L-appellanti tissottometti illi minbarra d-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Ċivili kienu rilevanti wkoll il-*lex specialis* tat-Trade Rules tal-GAFTA 88 kif ukoll il-Uniform Rules for Collection (URC 522).

40. Tissottometti l-appellanti illi anke jekk kellu jiġi aċċettat li d-dokumenti li bagħtet lill-bank konvenut ma kienux akkumpanjati minn ‘*cover letter*’, xorta l-bank kien marbut li jaġixxi b’mod responsabbli u mhux b’negliġenza kif għamel f’dan il-każ. Tgħid li l-Ewwel Qorti ma kkunsidratx id-dispożizzjonijiet tal-GAFTA 88 u tal-URC 522 imsemmija fin-nota ta’ sottomissjonijiet tagħha u minflok għażlet id-dispożizzjonijiet imsemmija mill-bank konvenut u “b’hekk waslet għall-konklużjoni illi l-Bank aġixxa b’mod diligenti”. Tgħid li minhabba f’hekk l-Ewwel Qorti naqset milli tikkunsidra li skont dawn il-liġijiet il-bank kellu l-obbligu li jimxi fuq l-istruzzjonijiet tas-soċjetà attriċi u mhux ta’ min ikun qed jirċievi d-dokumenti; li jekk l-istruzzjonijiet ma ngħatawx mis-soċjetà attriċi, xorta waħda r-rilaxx tad-dokumenti kellu jsir wara li jsir il-pagament; illi jekk verament il-bank konvenut sab il-*cover letter* nieqsa kellu jinforma lill-kumpanija attriċi; u li l-bank għandu jimxi bil-*bona fede* u diliġenza. Tgħid li l-Ewwel Qorti injorat l-artikoli ta’ dawn ir-regolamenti internazzjonali li kienu ġew senjalati fin-nota ta’ sottomissjonijiet tagħha u minflok applikat Artikolu 13 “min(n) jeddha”, tant li lanqas kien ġie msemmi mill-bank konvenut. Tissottometti illi dan l-artikolu ma hux applikabbli peress li japplika f’sitwazzjonijiet fejn tinqala’ kwistjoni bejn l-esportatur u l-importatur minhabba xi difett fid-dokumentazzjoni, mentri l-kwistjoni odjerna hija bejn is-soċjetà appellanti u l-bank appellat li anke jekk jirriżulta li l-*cover letter* ma kinitx inkluża “il-Bank ma mexiex bid-diliġenza

li meħtieġa f'transazzjonijiet bħal dawn mill-Banek, kif rikjest mil-liġijiet imsemmija kif ukoll mill-ġurisprudenza stipulata iktar 'il quddiem'.

41. Tirreferi għax-xhieda ta' Renald Theuma, *deputy CEO* tal-bank konvenut u tissottometti illi x-xhieda tiegħu turi li l-bank mexa b'negligenza meta mhux biss naqas milli jikkomunika mas-soċjetà attriċi talli meta l-bank staqsa lil Kohinoor jekk id-dokumenti li kien irċieva kienux isejħu lilu, Kohinoor talab lill-bank konvenut x'kellu jagħmel sabiex iwettaq il-pagament biex il-bank ikun jista' jgħaddilu d-dokumenti sabiex min-naħa tagħha Kohinoor tkun tista' tieħu l-konsenja tal-merkanzija in kwistjoni. Tgħid li minkejja li Kohinoor stess staqsiet lill-bank konvenut kif kellha twettaq il-pagament, il-bank konvenut qabad u għadda d-dokumenti lil Kohinoor mingħajr ma rċieva l-pagament relattiv.

42. Tgħid li ma jagħmilx sens illi l-bank, li jgħid li ma rċevix struzzjonijiet mingħand is-soċjetà attriċi, jitlob l-istruzzjonijiet mhux mingħand is-soċjetà attriċi, imma mingħand Kohinoor. Tinsisti illi din hija negligenza grossolana min-naħa tal-bank konvenut u li għalhekk l-Ewwel Qorti żbaljat meta qieset illi minħabba li ma kienx irċieva struzzjonijiet il-bank konvenut ma skattax fuqu l-obbligu ta' *bona fede* u ta' *bonus pater familias*. Tinsisti li mhux minnu li l-obbligu tal-bank li jaġixxi bħala *bonus pater familias* ma jiskattax jekk ma jirċevix struzzjonijiet u tirreferi għall-

Artikolu 9 tal-Uniform Rules for Collections (URC 522) li jipprovdi illi l-bank irid jadopera dik id-diligenza dejjem f'dawn it-transazzjonijiet.

43. Il-bank konvenut jilqa' għal dan it-tieni aggravju billi jgħid li permezz ta' dan it-tieni aggravju s-soċjetà attriċi "qed targumenta l-kuntrarju ta' dak li s'issa argumentat, għaliex hekk jaqblilha" peress li issa qed targumenta li jekk hemm dubju dwar jekk il-bank irċevix l-istruzzjonijiet tagħha, xorta waħda l-Ewwel Qorti messha applikat ir-regoli hekk imsejġha tal-URC 522 u ssib li l-bank huwa responsabbli għall-allegat telf tas-soċjetà attriċi appellant.

44. Isemmi kif is-soċjetà appellant dejjem stqarret li l-kwistjoni kollha tistrieħ fuq min il-Qorti ser temmen dwar jekk għaddewx jew le l-istruzzjonijiet. Tgħid li dan reġa' ġie ripetut fir-rikors tal-appell.

45. Jissottometti illi l-Ewwel Qorti sewwa analizzat il-liġi u l-prassi applikata fil-kummerċ fejn stqarret li r-regoli tal-URC522 ma jistgħux jiġu applikati kemm-il darba r-reċipjent, f'dan il-każ il-bank konvenut, ma jkunx ingħata struzzjonijiet speċifiċi biex jadopera din il-proċedura. F'dan ir-rigward jirreferi għax-xhieda ta' Renald Theuma, ic-*Chief Operations Officer* tal-bank konvenut, fejn xehed li fin-nuqqas ta' struzzjonijiet da parti tas-soċjetà attriċi "ma jistax ikunu taħt il-prassi tal-URC 522 għax ma

rċevejna l-ebda covering letter” ossia *collection instructions* li jistipulaw li l-konsenja ta’ daww id-dokumenti kienet soġġetta għar-regoli URC 522.

46. Isemmi wkoll illi s-soċjetà attriċi kienet liberament iddeċidiet li tiegħu fuqha r-riskju tal-proċedura meta minflok ma adottat il-proċedura ta’ *Documentary Collection* fejn għal “mizata mizera”, il-bank tagħha (Bank of New York Mellon) kien jiegħu fuqu r-responsabilità kollha, hija kienet fuqha r-riskju tal-proċess billi kienet hi li bagħtet id-dokumenti direttament lill-bank konvenut. Jgħid li dan huwa turija ta’ “nuqqas ta’ serjetà u l-laxkezza” tas-soċjetà attriċi li tirrifletti ruħha fil-proċess ta’ konsenja tad-dokumentazzjoni lid-debituri tagħha u lill-banek li wasslet għas-sitwazzjoni *de quo*. Issemmi kif l-Ewwel Qorti osservat dan u fejn kienet tgħid illi s-soċjetà attriċi għażlet li taqbeż il-bank tagħha u tadopera l-proċedura msejja *Direct Collection*, minflok *Documentary Collection*, bil-konsegwenza “pero’ jkollu anqas verifiki fir-rigward tad-dokumenti mibgħuta”.

47. Jagħlaq billi jgħid li dan it-tieni aggravju ma huwa xejn kienet ripetizzjoni tas-sottomissjonijiet li s-soċjetà attriċi għamlet quddiem l-Ewwel Qorti, u filwaqt li għalhekk huwa wkoll jirreferi għas-sottomissjonijiet li kien għamel quddiem l-Ewwel Qorti, jinsisti li dan it-tieni aggravju m’għandux mis-sewwa.

Kunsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti.

48. Kif rajna, għalkemm fl-isfond tal-vertenza hemm bejgħ u konsenja ta' *red lentils* mis-soċjetà attriċi lil soċjetà terza Kohinoor, il-vertenza mertu tal-kawża hija bejn is-soċjetà attriċi u l-bank konvenut, il-bank ta' Kohinoor. Miċħud l-ewwel aggravju fejn attakka s-sentenza appellata safejn sabet illi d-dokumenti li s-soċjetà attriċi bagħtet lill-bank konvenut ma kienx akkumpanjat minn '*cover letter*' u għalhekk kienu nieqsa minn struzzjonijiet lill-bank konvenut dwar dawk l-istess dokumenti, it-tieni aggravju huwa msejjes fuq il-premessa illi f'tali ċirkostanza l-bank konvenut xorta waħda ma kellux jgħaddi d-dokumenti lil Kohinoor mingħajr ma qabel jottjeni mingħand Kohinoor il-pagament dovut lis-soċjetà attriċi.

49. L-attriċi ssostni li f'tali ċirkostanzi japplikaw mhux biss id-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Ċivili imma wkoll ir-regoli internazzjonali msejha Uniform Rules for Collections (URC 522)⁴; filwaqt li l-bank konvenut jaqbel mal-Ewwel Qorti li tali regoli ma kienux applikabbli f'dan il-każ għaladarba ma rċevix struzzjonijiet mill-attriċi.

⁴ Jissemnew ukoll **GAFTA 88** li huwa kuntratt prestampat (*standard form contract*) rigwardanti taġġbija ta' *containers* bi qmuħ. Klawżola 12 li tirregola l-pagamenti tipprovd i fost oħrajn li "(e) *Should shipping documents be presented [to whom?] with an incomplete set of bill(s) of lading or should other shipping documents be missing, payment shall be made [by whom – the buyer or the bank?] provided that delivery of such missing documents is guaranteed, such guarantee to be countersigned, if required by Buyers, by a recognised bank.*"

50. L-**ICC Uniform Rules for Collections (URC 522)**⁵ huma regoli stabbiliti mill-**International Chamber of Commerce (ICC)** li jirregolaw il-proċess ta' *documentary collections* fil-kummerċ internazzjonali. Jipprovdu qafas *standard* għall-banek u n-negozji involuti fid-*documentary collections* biex jiżguraw kjarezza, effiċjenza, u riskju mnaqqas fil-proċess tat-transazzjonijiet trans konfinali.

51. Skont **Artikolu 1 tal-URC 522**, dawn ir-regoli huma applikabbli “to all collections as defined in Article 2 **where such rules are incorporated into the text of the "collection instruction" referred to in Article 4 [...]**”. It-tifsira ta' “*collection*” giet senjalata fit-tieni artikolu u ċjoè għandha tfisser:

“the handling by banks of documents as defined in sub-Article 2(b)⁶, in accordance with instructions received, in order to:

1 obtain payment and/or acceptance, or

2 deliver documents against payment and/or against acceptance, or

3 deliver documents on other terms and conditions.”

52. **Artikolu 4** imbagħad jgħaddi sabiex jirregola ‘l hekk imsejġha *collection instruction*. Dan l-artikolu jibda billi jipprovdi s-segwenti:

⁵ L-ewwel edizzjoni ta' dawn ir-regoli tmur lura għas-sena 1956. L-aħħar edizzjoni giet rilaxxjata fis-sena 1995.

⁶ “2(b) “Documents” means financial documents and/or commercial documents:

1 “Financial documents” means bills of exchange, promissory notes, cheques, or other similar instruments used for obtaining the payment of money;

2 “Commercial documents” means invoices, transport documents, documents of title or other similar documents, or any other documents whatsoever, not being financial documents.”

*“a 1 All documents sent for collection must be accompanied by a collection instruction **indicating that the collection is subject to URC 522** and giving complete and precise instructions. Banks are only permitted to act upon the instructions given in such collection instruction, and in accordance with these Rules.*

2 Banks will not examine documents in order to obtain instructions.

*3 **Unless otherwise authorised in the collection instruction**, banks will disregard any instructions from any party/bank other than the party/bank from whom they received the collection.”*

lkompli billi jistipula x'informazzjoni għandu jkun hemm fil-collection instruction.

53. Meta jinstab li d-dokumenti marbuta mal-merkanzija jkunu akkumpanjati minn 'cover letter' bil-'collection instructions', japplikaw **Artikoli 7, 9, 12, 14 u 19 (b) tal-URC 522** li jaqraw kif isegwi:

“ARTICLE 7 RELEASE OF COMMERCIAL DOCUMENTS

Documents Against Acceptance (D/A) vs. Documents Against Payment (D/P)

a Collections should not contain bills of exchange payable at a future date with instructions that commercial documents are to be delivered against payment.

b If a collection contains a bill of exchange payable at a future date, the collection instruction should state whether the commercial documents are to be released to the drawee against acceptance (D/A) or against payment (D/P).

In the absence of such statement commercial documents will be released only against payment and the collecting bank will not be responsible for any consequences arising out of any delay in the delivery of documents.

c If a collection contains a bill of exchange payable at a future date and the collection instruction indicates that commercial documents are to

be released against payment, documents will be released only against such payment and the collecting bank will not be responsible for any consequences arising out of any delay in the delivery of documents.

ARTICLE 9 GOOD FAITH AND REASONABLE CARE

Banks will act in good faith and exercise reasonable care.

ARTICLE 12 DISCLAIMER ON DOCUMENTS RECEIVED

a Banks must determine that the documents received appear to be as listed in the collection instruction and must advise by telecommunication or, if that is not possible, by other expeditious means, without delay, the party from whom the collection instruction was received of any documents missing, or found to be other than listed.

Banks have no further obligation in this respect.

b If the documents do not appear to be listed, the remitting bank shall be precluded from disputing the type and number of documents received by the collecting bank.

c Subject to sub-Article 5(c) and sub-Articles 12(a) and 12(b) above, banks will present documents as received without further examination.

ARTICLE 14 DISCLAIMER ON DELAYS, LOSS IN TRANSIT AND TRANSLATION

a Banks assume no liability or responsibility for the consequences arising out of delay and/or loss in transit of any message(s), letter(s) or document(s), or for delay, mutilation or other error(s) arising in transmission of any telecommunication or for error(s) in translation and/or interpretation of technical terms.

b Banks will not be liable or responsible for any delays resulting from the need to obtain clarification of any instructions received.

ARTICLE 19 PARTIAL PAYMENTS

[...]

b In respect of documentary collections, partial payments will only be accepted if specifically authorised in the collection instruction. However, unless otherwise instructed, the presenting bank will release the documents to the drawee only after full payment has been received, and the presenting bank will not be responsible for any consequences arising out of any delay in the delivery of documents.

[...]"

54. Stabbilit illi l-*cover letter* bil-*collection instructions* ma kenitx għet riċevuta mill-bank konvenut, din il-Qorti taqbel mal-Ewwel Qorti illi r-regoli ICC URC 522 ma kienux applikabbli għaliex dawn jidhlu fix-xena biss meta l-istruzzjonijiet ikunu jispeċifikaw li huma regolati bir-regoli ICC URC 522.

55. Bħala bank registrat u li jopera fil-Gżejjer Maltin huwa regolat sew mil-liġi ġenerali, fosthom il-**Kodiċi Ċivili**, kif ukoll minn liġijiet speċjali fosthom l-**Att dwar Istituzzjonijiet Finanzjarji - Kapitolu 376 tal-Liġijiet ta' Malta**.⁷

56. **Artikolu 1031 tal-Kodiċi Ċivili** jipprovdi li “*kull wieħed iwieġeb għall-ħsara li tigri bi ħtija tiegħu.*” Ma’ dan l-artikolu jeħtieġ li ssir referenza wkoll għall-**Artikolu 1032 (1) tal-Kapitolu 16** li jaqra li “*Jitqies fi ħtija kull min bl-għemil tiegħu ma jużax il-prudenza, id-diliġenza, u l-ħsieb ta’ missier tajjeb tal-familja.*” Għalhekk kull persuna li għaliex trid, jew għaliex naqset mill-prudenza jew diliġenza, tagħmel jew tonqos li tagħmel xi ħaġa li biha tikser dmir impost fuqha mil-liġi, hija obbligata tħallas għall-ħsara li

⁷ Artikolu 8Ċ (2) tal-Kapitolu 376 (Att dwar Istituzzjonijiet Finanzjarji) jipprovdi li l-“*Istituzzjonijiet finanzjarji għandhom jibqgħu għal kollox responsabbli għal kull att li jsir mill-impjegati tagħhom, jew minn xi agent, fergħa jew entità li lilhom seta’ sarilhom outsourcing ta’ xi attivitajiet.*”

ssejnh minhabba f'hekk, ukoll jekk dan ikun sar minghajr il-hsieb li taghmel hsara lil haddiehor (**Artikolu 1033 tal-Kapitolu 16**).

57. In tema legali, in-nozzjoni tal-*colpa* fis-sistema legali taghna hija bazata fuq il-prevedibilità. Fis-sens illi sabiex tirrizulta responsabilità li tati lok ghad-danni jehtieg jirrizulta li wiehed seta' jipprevedi li b'dak li ser jaghmel seta' jikkaġuna d-danni.

58. Il-prevedibilità mehtiega ma tissussistix jekk tkun possibilità remotissima jew inverosimili. Ghal kuntrarju trid tkun prevedibilità msejsa fuq probabilitajiet ragonevoli. (Ara **Francis Coleiro noe v. Carmelo Cassar** - Appell Superjuri - 24 ta' April 1964).

59. Il-gudizzju ta' din il-prevedibilità huwa mbaghad effettwat skont il-kriterji ta' dik il-diligenza u attenzjoni tal-*bonus pater familias* li jippreciża Artikolu 1032 tal-Kodiċi Ċivili. (Ara **Joseph Apap v. Frank Borg pro et noe** - Appell Superjuri - 2 ta' Ġunju 2009).

60. Applikata l-liġi u l-ġurisprudenza għall-każ li għandna quddiemna, jehtieg li naraw jekk l-aġir tal-bank konvenut fiċ-ċirkostanzi ta' dan il-każ jammontax għal *colpa* fil-konfront tal-attriċi bil-konsegwenza li hija responsabbli għad-danni konsegwenzjali.

61. Bir-raġunament tal-bank konvenut, raġunament li ġie aċċettat mill-Ewwel Qorti, il-bank konvenut pinga lilu nnifsu bħala sempliċement pustier. Sempliċement pustier inkarigat sabiex jgħaddi lil Kohinoor, klijent tiegħu, set ta' dokumenti dwar konsenja ta' merkanzija b'valur konsiderevoli, li kien irċieva mingħand is-soċjetà attriċi mingħajr struzzjonijiet.

62. Din il-Qorti ma taqbel xejn mal-Ewwel Qorti li rraġunat illi fin-nuqqas ta' '*cover letter*' mad-dokumenti li rċieva ma kienx marbut li jaġixxi ta' *bonus pater familias*. Għall-bank konvenut, u issa anke għall-Ewwel Qorti, in-nuqqas ta' '*cover letter*' ta lill-bank konvenut għażla bla xkiel dwar kif jitratta dawk id-dokumenti mingħajr l-ebda konsiderazzjoni tal-jeddijiet ta' min bagħatlu dawk l-istess dokumenti. Is-sentenza appellata donnha tqis li f'tali xenarju l-bank konvenut kien qed jaġixxi ġo vakum legali. Din il-Qorti ma taħsibx li kien il-każ.

63. Meta l-bank konvenut irċieva l-*envelope* bid-dokumenti mingħajr struzzjonijiet mingħand is-soċjetà attriċi, ma kellu l-ebda jedd, fl-assenza ta' struzzjonijiet, li jaqbad u jgħaddihom lil Kohinoor. Kien faċilment prevedibbli għall-bank konvenut f'dawk iċ-ċirkostanzi, illi n-nuqqas ta' struzzjonijiet seta' possibbilment kien riżultat ta' żvista da parti tal-attriċi u mhux effett ta' att volontarju. Aktar u aktar meta bejn l-istess bejjiegħ u xerrej, ġia l-bank konvenut kien involut fi tliet konsenji oħra ta' merkanzija

li fi tlieta li huma kien irċieva mingħand l-attriċi l-istruzzjonijiet u kollox mexa ħarir.

64. Il-bank konvenut baqa' qatt ma ta spjegazzjoni għaliex fl-assenza ta' struzzjonijiet da parti tal-attriċi ma għamel l-ebda kuntatt magħha sabiex jivverifika jekk l-assenza ta' *cover letter* kienx intenzjonat. U hawn fil-fehma ta' din il-Qorti huwa l-aġir negligenti tal-bank konvenut. Fl-ebda mument ma qal li kien fl-impossibilità li jikkuntatja lis-soċjetà attriċi u jitlob kjarifika dwar id-dokumenti li kien irċieva, ladarba ġie stabbilit li l-funzjoni tal-bank konvenut ma hix ta' sempliċi pustier. Ma jistax ikun li f'tali ċirkostanzi l-bank ma tqanqal bl-ebda dubju dwar il-pożizzjoni tiegħu fir-rigward ta' dawk id-dokumenti. U la ċ-ċirkostanzi kienu fl-aħjar ipoteżi għall-bank ħolqu dubju, kellu l-obbligu li qabel jaġixxi mingħajr struzzjonijiet ta' min bagħatlu d-dokumenti, li ta' lanqas jivverifika mal-attriċi. U mhux jikkomunika ma' Kohinoor, kif għamel, u jinjora kompletament lill-attriċi. (Ara **Joseph Borg bħala mandatarju tal-imsiefer Anthony Caruana v. Joseph N. Tabone bħala Chairman u Reggie Abela bħala direttur għan-nom u in rappresentanza tal-Bank of Valletta p.l.c.** - Prim'Awla - 31 ta' Jannar, 2001).

65. L-aġir negligenti tal-bank konvenut jippronunzja ruħu aktar meta jitqies illi meta l-bank konvenut iddeċieda li jikkomunika mal-klijent tiegħu Kohinoor, il-klijent tiegħu stess talbu jinformat u jagħtih struzzjonijiet

dwar kif kien ser jeffettwa l-pagament relattiv qabel ma jiġu rilaxxjati dawk id-dokumenti. Jekk sa qabel ma rċieva dik ir-risposta minn Kohinoor il-bank konvenut kien għadu jemmen li l-funzjoni tiegħu f'din il-biċċa xogħol kien biss ta' pustier; ċertament ma setax ikompli jaħseb b'dak il-mod wara t-talba ta' Kohinoor. Ir-rikjesta da parti ta' Kohinoor lill-bank konvenut għal struzzjonijiet dwar kif kellu jgħaddi l-flus lill-bank, kienet għal persuna ta' intelliġenza ordinarjali, indikazzjoni ċara li l-klijent tagħha kien qed jistenna li jhallas lill-bank bħala *eskrow* il-valur ta' dik il-konsenja ta' merkanzija.

66. L-entuzjażmu tal-bank konvenut li jaqbad u jgħaddi d-dokumenti lil Kohinoor mingħajr ma ta' lanqas għamel verifika mal-attriċi, turi aġir altament negligenti, fl-aħjar ipoteżi għall-bank, xejn anqas minn negligenza grossolana.

67. Kien ukoll prevedibbli għall-bank konvenut illi jekk ser jitlaq minn idejh dawk id-dokumenti mingħajr ma qabel jiġbor il-valur spettanti lill-attriċi, li din ta' l-aħħar probabbilment ser tispicċa mhux imħallsa l-prezz tal-merkanzija.

68. Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet din il-Qorti ma taqbilx mal-Ewwel Qorti fejn iddikjarat illi "ma ssibx li l-bank aġixxa b'xi mod

irresponsabbli jew negliġenti jew traskurat fis-sitwazzjoni li kien rinfacċat biha.”

69. Permezz tat-tielet eċċezzjoni tiegħu l-bank konvenut ressaq id-difiża li l-attriċi qed tfittex għall-ħlas ta' fattura li ssejjaħ lil Kohinoor u mhux lilu. Għalkemm huwa minnu li l-attriċi poġġiet it-talba bħala ħlas tal-fattura; però minn qari tal-att promotur kollu huwa evidenti li din mhix azzjoni sempliċi minn bejjiegħ kontra x-xerrej għall-ħlas tal-merkanzija mibjugħa imma azzjoni minn bejjiegħ ta' merkanzija li spiċċa ma tħallasx il-fattura relattiva minħabba n-nuqqasijiet kommessi mill-bank konvenut.

Kontributorjetà da parti tal-Attriċi.

70. Mill-banda l-oħra din il-Qorti tqis li l-attriċi wkoll ikkontribwit għad-dannu li hija sofriet bil-fatt li mad-dokumenti mibgħuta lill-bank konvenut ma kienx hemm ukoll il-*cover letter* bl-istruzzjonijiet.

71. Jekk id-danneġjat ikun, b'nuqqas ta' prudenza, ta' diliġenza jew ta' ħsieb, ikkontribwixxa jew ikkaġuna l-ħsara minnu sofferta, il-Qorti, fil-likwidazzjoni tal-ammont tad-danni li għandhom jiġihallu lid-danneġjat, tiddeċiedi, fid-diskrezzjoni tagħha, f'liema proporzjoni id-danneġjat ikun ikkontribwixxa jew ikkaġuna l-ħsara li bata. Id-danni li d-danneġjat

għandu jithallas mill-persuni l-oħra li kkontribwew għal dik il-ħsara, għandu jiġi mnaqqas f'dik il-proporzjon (**Art. 1051, Kodiċi Ċivili**).

72. Japplika għalhekk il-prinċipju li jsib applikazzjoni sew fir-responsabilità kontrattwali kif ukoll fir-responsabilità delittwali, illi d-danni dovuti jonqsu skont kemm huwa gravi n-nuqqas kontributorju da parti tad-danneġjat. B'dan illi n-nuqqas tal-vittima jista' jkun tant gravi illi jinterrompi r-rabta kawżali bejn in-nuqqas tat-terz u d-danni subiti mid-danneġjat. *“Se il fatto colposo del creditore ha concorso a cagionare il danno, il risarcimento e' diminuito secondo la gravita' della colpa e l'entita' delle conseguenze che ne sono derivate.”* (Ara **G. Pescatore u C. Ruperto, Codice Civile Annotato, Giuffrè Ed. Ed. 1978 , pg 1149**).

73. Hija fid-diskrezzjoni tal-qorti li tistabbilixxi l-perċentwali tal-kontributorjetà da parti tad-danneġjat. Ma hemm l-ebda regola jew formula fissa dwar kif għandu jsir tali apporzzjonament u kollox huwa mħolli fid-diskrezzjoni tal-Qorti msejsa fuq il-fatti kollha rilevanti li kkontribwew għall-event dannuż. (Ara **Raymond Sammut v. Anthony Micallef** - Appell Superjuri - 24 ta' April, 2015; **Joseph Galdes v. Victor Micallef** - Appell Superjuri - 20 ta' Jannar, 1964).

74. Filwaqt li n-nuqqas tas-soċjetà attriċi ma jeżonerax lill-bank konvenut mir-responsabilità tiegħu stabbilita aktar qabel, bil-fatt li kollox

kellu l-bidu tiegħu bin-nuqqas, ukoll grossolan, tal-attriċi li naqset li tibgħat is-set komplut tad-dokumentazzjoni lill-bank konvenut, din il-Qorti tqis illi għan-nuqqas tagħha s-soċjetà attriċi għandha terfa' ħamsin fil-mija (50%) tar-responsabilità għat-telf tagħha stess.

75. Għalhekk, għall-kunsiderazzjonijiet appena magħmula, tilqa' parzjalment it-tieni aggravju tas-soċjetà attriċi.

Deċiżjoni.

Għaldaqstant din il-Qorti qiegħda,

1. **Tilqa' parzjalment** l-appell tas-soċjetà attriċi konformament mar-raġunijiet fuq mogħtija.
2. **Tvarja** s-sentenza appellata billi tikkonfermaha safejn çaħdet l-ewwel talba u laqgħet id-disa' eċċezzjoni, u tħassarha fil-kumplament.
3. **Tiċħad it-tieni eċċezzjoni u tilqa' parzjalment** it-tieni talba billi tiddikjara illi għar-raġunijiet fuq imsemmija, kien hemm relazzjoni ġuridika bejn il-bank konvenut u l-attriċi meta l-bank aċċetta d-dokumenti lillu mibgħuta mis-soċjetà attriċi;

4. **Tilqa' parzjalment** it-tielet u r-raba' talbiet attriċi billi ssib illi l-attriċi kkontribwit b'ħamsin fil-mija (50%) għat-telf minnha soffert, filwaqt li l-bank konvenut huwa responsabbli li jħallas lis-soċjetà attriċi nofs l-ammont tal-fattura bir-referenza S0137A u cjoè nofs l-ammont ta' mija u tlieta u tletin elf, mija u tmienja u tletin ewro u tnax-il ċenteżmu (€133,138.12).

5. **Tikkundanna** lill-bank konvenut iħallas lis-soċjetà attriċi s-somma ta' sitta u sittin elf, ħames mija u disgħa u sittin ewro u sitt ċenteżmi (€66,569.06) bl-imgħax legali mil-lum sad-data tal-effettiv pagament.

6. **Bl-ispejjeż** taż-żewġ istanzi jithallsu nofs (1/2) mis-soċjetà attriċi u nofs (1/2) mill-bank konvenut.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
SS